

ронної бібліотеки, яка об'єднає освітні, наукові, університетські, музейні ресурси в єдину мережу. Створення такої бібліотеки та її включення до загальноєвропейської мережі, розвиток спільних програм із нашим сусідом Росією – це справжній прорив в освіті та науці. Але головний соціальний результат полягає в забезпеченні максимальної доступності бібліотеки для кожної родини і кожної школи» [1].

У той же час у ЗМІ з'явилися коментарі, де висловлюється думка, що НЕБ відводиться роль не електронної скарбниці культурних цінностей, а ресурсу для науки й освіти. Причому, автори вважають, що «левова частку в її фонді мають складати не стародавні видання, а публікації російських і українських учених, що побачили світ в останні роки» [2].

На нашу думку, таке твердження є дискусійним. Але дійсно, багато проблем треба розв'язати, багато виважених рішень прийняти і втілити в життя для того, щоб створення НЕБ не було просто проголошеним гуманітарно-ідеологічним мегапроектом.

Перше найважливіше питання полягає у визначенні джерел фінансування НЕБ: чи буде даний проект фінансуватися в рамках Державної цільової програми відповідно до затвердженої Кабінетом Міністрів України концепції створення в Україні єдиної інформаційної бібліотечної системи «Бібліотека – XXI» [3], або це буде окрема цільова програма?

Не менш важливе питання контентної складової НЕБ: які ресурси будуть розміщуватися в ній і в який спосіб? При цьому зрозуміло, що з оцифруванням документів, на які не розповсюджується закон про авторське право, проблем не буде, але постане питання з переведенням в електронну форму, видань, котрі цим законом охороняються [4]. Його розв'язання лежить у площині внесення змін до законів «Про авторське право і суміжні права», «Про бібліотеки і бібліотечну справу», «Про обов'язковий примірник документів», які б регулювали питання електронної інформації, переведення документів на паперових

носіях в електронну форму і сприяли б прийняттю відповідних нормативних актів (стандартів, положень, інструкцій, методик, технічних вимог тощо), обов'язкових для використання всіма учасниками створення НЕБ.

У наступному році Міністерство культури і туризму України започатковує реалізацію цифрового проекту «Українська культура» (назва умовна), до здійснення якого будуть залучені шість бібліотек, що знаходяться у сфері його впливу. На наш погляд, саме такий підхід (за галузевим принципом) надасть можливість національним, університетським, регіональним бібліотекам та іншим великим бібліотечним закладам країни створити відповідні цифрові колекції, які, за умови координації (чітко визначені критерії відбору, прийняття єдиних методик оцифрування, оброблення, інтеграція тощо), складатимуть єдиний національний електронний ресурс.

Список використаних джерел

1. Україна. Президент (Янукович В. Ф. ; 2010 –). Із послання Президента України Віктора Януковича до Українського народу // Голос України. – 2010. – 5 черв. – С. 5.
2. Краснова Н., Рибачук Ю. Янукович вступає в оцифрований російський світ / Н. Краснова, Ю. Рибачук // Коментарі. – 2010. – 11 черв. – С. 18.
3. Україна. Кабінет Міністрів. Про схвалення Концепції Державної цільової національно-культурної програми створення єдиної інформаційної бібліотечної системи «Бібліотека – XXI»: Із змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ № 675 (675-2010-п від 21.07.2010 : розпорядження КМУ від 23 груд. 2009 р. № 1579-р // <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1579-2009-%F0>
4. Україна. Закон. Про авторське право і суміжні права в Україні : затв. 23.12.93 № 3793-12 [зі змінами, внесеними згідно із законами N 850-IV (850-15) від 22.05.2003; N 1294-IV (1294-15) від 20.11.2003] <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3792-12>

НОВЕ ІНФОРМАЦІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

СВІТОВА ЦИФРОВА БІБЛІОТЕКА: БУДУЄМО ГЛОБАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО

БІБЛІОТЕКИ завжди виконували важливі соціальні функції збереження та розповсюдження знань. Створення бібліотек в електронному форматі сприяло не лише посиленню цих функцій, але й реальному перетворенню бібліотечних закладів у системоутворюючу складову інформаційного суспільства та суспільства знань, забезпечуючи фактично необмежений у часі та просторі доступ до інформації для будь-кого на планеті.

21 квітня 2009 р. відбулася подія, яка, безперечно, ввійде в історію розвитку людства, – відкрито доступ до **Світової цифрової бібліотеки**¹.

Це некомерційний проект, ініційований Бібліотекою Конгресу США у співпраці з 85-ма партнерськими

інституціями (бібліотеками, архівами, музеями, науковими установами) 55-ти країн світу за сприяння ЮНЕСКО, а також за фінансової підтримки різних компаній чи приватних фондів. Він покликаний належно представити багатство, різноманітність та внесок усіх світових культур у загальнолюдську спадщину і жодним чином не має на меті просування чи відстоювання окремих політичних поглядів чи позицій.

Місія Світової цифрової бібліотеки – представити вільно та безперешкодно через Інтернет у багатомовному форматі кращі зразки культурної спадщини різних країн світу і, таким чином, – історію людської цивілізації.

Т. Ярошенко

¹ World Digital Library (WDL) – <http://www.wdl.org>.

Цілями проекту є:

- сприяння міжнародному та міжкультурному взаєморозумінню;
- збільшення обсягів культурних об'єктів та забезпечення культурного і мовного розмаїття в Інтернеті;
- створення ресурсів для науковців, освітян та широких верств населення;
- розвиток співпраці між інституціями – партнерами проекту.

Вперше ідею започаткування такої глобальної електронної бібліотеки проголосив ще в червні 2005 р. для Національної комісії США Дж. Біллінгтон, директор Бібліотеки Конгресу США. В її основі було створення в Інтернеті колекції кращих зразків національного надбання кожної країни світу задля забезпечення міжкультурного та міжнаціонального взаєморозуміння та надання до неї вільного доступу. ЮНЕСКО палко підтримала таку ідею та включила її до своїх стратегічних планів, більше того, за сприяння генерального секретаря ЮНЕСКО Коїтіро Мацура (Koichiro Matsuura) було створено Раду по комунікаціях та інформації, спеціально для спільної з Бібліотекою Конгресу США роботи в цьому проекті.

У грудні 2006 р. проект було вже обговорено на спеціальному засіданні групи експертів. Фахівці з різних країн світу, зокрема, наголошували на тому, що проекти оцифрування культурної спадщини вже існують в багатьох країнах, а отже потрібно узгодити, що саме з них доцільно представити у Світовій цифровій бібліотеці. Водночас зазначалося, що існують проблеми з відповідними проектами в країнах, що розвиваються, де все ще відчувається брак і технологій, і фінансів, і відповідних програм у цілому. Йшлося й про мовні бар'єри в доступі до інформації, а також про те, що існуючі сайти культурних інституцій, де представлено подібну інформацію, часто складні для використання, особливо для молодших користувачів. На цьому засіданні експертів було затверджено склад кількох робочих груп з питань розвитку планів проекту та створення прототипу Світової цифрової бібліотеки, що передбачалося представити на Генеральній конференції ЮНЕСКО вже у 2007 р. До проекту приєдналися перші 5 партнерів: Александрійська бібліотека (Bibliotheca Alexandrina, Єгипет), Національна бібліотека Бразилії, Національна бібліотека та архіви Єгипту, Російська національна бібліотека та Російська державна бібліотека. Згодом його учасниками стали ще понад 20 бібліотек, а з 21 квітня 2009 р., як вже зазначалося, Світова цифрова бібліотека стала вільно доступною в Мережі з наявним високоякісним контентом від усіх партнерів – учасників проекту.

Світова цифрова бібліотека уможливила зручний та безперешкодний доступ із однієї точки в Інтернеті до культурної спадщини світу: рукописів, рідкісних та цінних видань, мап, інших культурних об'єктів, таких як картини, фільми, фотографії, музичні записи, музейні та архівні об'єкти. Наразі в ній представлено ще невелику кількість цифрових об'єктів: найбільше – з Європи (444) та Латинської Америки (325). Далі йдуть країни Середнього Сходу та Північної Африки (184), Північної Америки (147), Африки (122), Східної Азії (100), Центральної та Південної Азії (67), країн Океанії (31). В «європейському» просторі Бібліотеки найбільше об'єктів із Російської Федерації (134). Україну ж представляють поки лише 22 об'єкти, причому всі вони (під-

креслено мною. – Т. Я.) надані лише іноземними партнерами проекту. Так, зображення різних регіонів України з «Набору географічних карток Російської Імперії» представлені Російською національною бібліотекою з описом у метаданих в її інтерпретації. От і виникають такі ситуації, коли, наприклад, предметна рубрика до листівки «Київська губернія» виглядає так: «Історія і географія – Історія Європи – Східна Європа – Росія». І жодної згадки про Україну! Або ж ще один приклад – опису фотографії, котра презентує Україну: «...знімок було зроблено Проскудінім-Горським на території України або “Малоросії”. Остання назва часто використовувалася в Російській імперії для регіонів на території сучасної України. Подібно до жінки, зображеної на світлині, більшу частину населення України склали селяни, які займалися вирощуванням жита, пшениці, вівса та ячменю, а також розведенням великої рогатої худоби». Ось таке представлення України...

Таким чином, жодного культурного об'єкта від учасника проекту з України у Світовій цифровій бібліотеці наразі ще немає, а метадані, що представлені, потребують, як мінімум, редагування.

За типами документів, більшу частину в Бібліотеці наразі становлять фотографії (600), мапи (307), книги (172), рукописні матеріали (149), журнали (54). За хронологією, найбільша частка – це документи 1850–1899 рр. (388), 1900–1949 рр. (304), 1700–1799 рр. (243). Але найдавніші документи датовані ще 8000 р. до н. е. – 499 н. е.: наприклад, наскальні зображення, знайдені у Віфлеємі чи Фіксбурзі. Або ж зображення кістки для гадання («Чотири вітри»), котре датується приблизно 1200 р. до Р.Х., що зберігається в колекції кісток та пластронів Китайської національної бібліотеки. Є й сучасні документи, датовані від 1950 р. до сьогодні.

Пошук у Світовій цифровій бібліотеці здійснюється дуже легко і можливий за місцем знаходження, часом створення, тематикою, типом цифрового документа, інституцією, яка його створила, тощо. Важливою особливістю Бібліотеки є багатомовність: опис кожного документа (як і інтерфейс сайту) існує паралельно кількома мовами: англійською, арабською, китайською, французькою, португальською, іспанською, російською. І не тільки на візуальному рівні, але й у звукових файлах, що, очевидно, має на меті забезпечити доступ до Бібліотеки для людей з вадами зору. Зрозуміло, що документи, котрі вже представлені в Бібліотеці, відзначаються набагато ширшим мовним розмаїттям.

Спеціальні пошукові засоби забезпечують віртуальну кластеризацію за географією, хронологією, типом видання.

Метадані для кожного документа створюються інституцією-партнером мовою самого документа, а пізніше перевіряються та, у разі потреби, доповнюються чи редагуються куратором проекту, перекладаються іншими мовами проекту.

Технічно передбачено завантаження документів Бібліотеки не тільки через персональні комп'ютери, але й мобільні телефони, айподи, нетбуки та інші пристрої.

Сайт Світової цифрової бібліотеки в 2009 р. увійшов до ТОП-100 веб-сайтів світу. За час, відколи Бібліотека стала доступною в Мережі, до неї звернулися 10 277 377 користувачів, які переглянули понад 72 тис. документів. За мовами перегляду найпопулярні-

шою є іспанська (52% звернень), потім ідуть китайська та англійська. Російськомовні – на 7-му місці. Найчастіше до Бібліотеки звертаються користувачі з Іспанії, США, Китаю, Бразилії, Мексики, Аргентини, Франції, Російської Федерації, Португалії, Колумбії. За містами – найбільше з Мадрида, Буенос-Айреса, Сан-Паулу, Барселони, Мехіко, Лісабона, Москви, Парижа, Боготи та Каракасу. Найпопулярніший шлях пошуку – через GOOGLE. Топ пошуків на сайті: мапи, документи з національних бібліотек Швеції, Бразилії, Бібліотеки Конгресу США, Александрійської.

21–23 червня 2010 р. у Вашингтоні відбулася генеральна зустріч учасників проекту, до участі в якій було запрошено представників національних бібліотек практично всіх країн світу. Україну представляли керівники чотирьох бібліотек: О. Онищенко – генеральний директор Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, М. Романюк – директор Львівської національної бібліотеки ім. В. Стефаника, Т. Вилегжаніна – генеральний директор ДЗ «Національна парламентська бібліотека України» та Т. Ярошенко – директор Наукової бібліотеки Національного університету «Києво-Могилянська академія».

У перший день відбулося спеціальне засідання лише для 11 країн колишнього Радянського Союзу, участь в якому було фінансовано Фондацією Карнегі. Своїм досвідом участі в проекті поділилися Російська державна бібліотека (основна візія представлення в проекті – електронна історія країни в документах), Російська національна бібліотека та Національна бібліотека Білорусі, а всі інші представили презентації – проекти бачення участі у Світовій цифровій бібліотеці свого закладу та країни в цілому. Слід відзначити особливо ґрунтовні презентації (крім України) Інституту давніх рукописів Матенадаран (Вірменія), національних бібліотек Грузії, Узбекистану (державна підтримка на створення електронної бібліотеки в розмірі 2 млн. доларів), Казахстану, Вірменії, Молдови, Киргизстану, Азербайджану. Свої думки щодо участі в проекті висловила представник Центральної наукової бібліотеки Академії наук Таджикистану. Ще одна російська бібліотека – Президентська бібліотека імені Б. М. Єльцина – планує долучитися до проекту архівними матеріалами з історії Росії. Всі матеріали засідання та повні тексти презентацій учасників вже доступні в Інтернеті¹.

У два наступні дні до обговорення долучилися представники бібліотек із інших країн світу: національних бібліотек Аргентини, Лаосу, Нідерландів, Сербії, Німеччини, Франції, Португалії, Швеції, Чилі, Китаю, Латвії, Іраку, Ефіопії, Співдружності Багамських Островів, Перу, Ізраїлю, Ямайки, також такі авторитетні, як Британська бібліотека, державні бібліотеки Баварії, Берліна та ін.; бібліотеки деяких університетів (Йель, Флорида), а також архівних, музейних та наукових інституцій, наприклад, Смітсонівських інститутів (США), Американського природничого музею (American Museum of Natural History), Музею та Історичного товариства Барбадоса (Barbados Museum & Historical Society), Центру досліджень історії Мексики (Center for the Study of the History of México; CARSO).

Були представники від Європейської бібліотеки, ІФЛА, Фондації Карнегі та ін.

Обговорювалися питання щодо розширення партнерства в проекті; більш чіткого визначення його концепції та необхідності ретельного відбору, залучення до Бібліотеки різних типів та видів документів; про узгодження технічних параметрів; роздільну здатність мовного та тематичного розмаїття; покращання дизайну сайту; редагування матеріалів, виправлення помилок у метаданих² тощо. Було представлено чітку схему життєвого циклу документа у Світовій цифровій бібліотеці та технічні вимоги до кожного з технологічних процесів, а також технічні вимоги до різних типів цифрових об'єктів (кольори, формати – лише TIFF, розрішення тощо)³. Зазначено, що механізми пересилання (трансферу) цифрових об'єктів до Бібліотеки – через FTP, а тверді копії на DVDs чи інших носіях інформації повинні також бути надіслані поштою до офісу проекту. Йшлося і про складнощі, пов'язані з відсутністю чітких процедур чи ustalених стандартів. Наголошувалося на потребі підвищення надійності та вдосконалення системності проекту, його технічного і програмного забезпечення. Було підкреслено, що особливо важливим є проведення тренінгів та інших навчальних програм для нових учасників.

Досить активно обговорювалися критерії відбору документів до Світової цифрової бібліотеки. Вказувалося, що цим потрібно займатися на рівні держави, створюючи, наприклад, національні комітети з відбору матеріалів (універсальні чи тематичні). Такі комітети можуть працювати за принципом редакційної ради серії чи журналу. Разом з тим, наголошувалося на тому, що в цілому потрібно розвивати й поширювати вироблення відповідних політик та технологій відбору документів. Слушно зазначалося, що варто використати вже існуючі переліки документів, котрі становлять культурну спадщину людства (наприклад, проект ЮНЕСКО «Пам'ять світу» чи проекти реєстрів культурних цінностей у різних країнах).

Було оприлюднено «Порадник щодо відбору матеріалів до Світової цифрової бібліотеки»⁴, який, зокрема, узагальнює філософію відбору, а також рекомендує, що саме з різних типів видань слід включати. Необхідно сформулювати підхід, який був би найбільш ефективним при виборі джерел, що презентуватимуть історію людства світовій спільноті через цей проект. Вітаються ініціативи партнерських установ у відборі документів чи колекцій, що якнайкраще презентують національні культури країн, а також – щодо приєднання примірників, котрі інформують про культуру та історію інших країн. Комітет із відбору та наповнення Бібліотеки може обрати якусь популярну тему, котра буде представлена з позицій різних країн, як, наприклад, історія писемності. Схвальною є ініціатива країн-партнерів долучати примірники або колекції, що значаться в списку ЮНЕСКО «Пам'ять світу». Принципи відбору можуть переглядатися та удосконалюватися відповідно до тих критеріїв, якими керується ЮНЕСКО при створенні списку «Пам'ять світу». Щоб надати перевагу тому чи іншому примірнику, перед тим, як

¹ Див.: <http://project.wdl.org>

² WDL Descriptive Metadata Element Set – <http://project.wdl.org/standards/metadata.html>

³ WDL Digital Image Standards – <http://project.wdl.org/standards/imagestandards.html>

⁴ World Digital Library Content Selection Guidelines – <http://project.wdl.org/standards/contentguidelines.html>

приєднати його до проекту, учасники мають за стандартним зразком представити таку інформацію: опис матеріалів та обґрунтування їхньої значущості, обсяги, статус інтелектуальної власності тощо.

Щодо **типів та видів документів**, то, наприклад, рукописні твори повинні являти собою ключові історичні документи країни, також можуть бути представлені релігійні твори, архівні матеріали (листи, щоденники тощо). Бажаним є надання ілюстрацій та прикладів каліграфії в рукописних джерелах.

Книги та інші друковані матеріали. Рідкісні та цінні книги мають представляти історію, культуру, літературу, науку країни, краще різними мовами. Критерієм добору інших друкованих матеріалів – проспектів, каталогів, рекламної продукції – мусить бути їхня корисність при вивченні народної культури та побуту країни. Що ж до мап, атласів, то це можуть бути рукописні, раннього друку, друковані картографічні матеріали, що відіграли особливу роль в історії науки та культури країни, в т. ч. й сучасні мапи, котрі представляють промисловість, транспорт, етнографічні та лінгвістичні характеристики регіону.

Малюнки, зображення дофотографічної епохи мають відбивати важливі події в історії країни в цілому чи окремі віхи її культурного, соціального, економічного, наукового чи технологічного розвитку, або ж зображення видатних осіб, які вплинули на хід історії; **фотографії** – все, що є важливим для представлення історії країни чи її окремих громадян, у т. ч. зображення національних пам'яток історії, культури, архітектури. **Фільми** (включно з ранніми стрічками, в т. ч. документальними) повинні презентувати важливі історичні події чи персон. **Звукові записи** так само – важливі історичні події або культурні заходи, пам'ятки усної історії (oral history), так званої «невловимої» спадщини (intangible heritage).

На засіданні було обрано Виконавчий комітет Світової цифрової бібліотеки, до якого ввійшли представники ЮНЕСКО, Бібліотеки Конгресу США, національних бібліотек Бразилії, Китаю, Німеччини та Александрійської бібліотеки. А також три комітети, у сфері уваги яких будуть:

1. Зміст та відбір документів до Бібліотеки.
2. Технічні питання та архітектура проекту.
3. Іноземні мови і переклади.

Було прийнято Статут Світової цифрової бібліотеки, в якому наголошено на важливості проекту для реалізації стратегічних завдань ЮНЕСКО. Це, зокрема, безперешкодне розповсюдження ідей і забезпечення вільного доступу до інформації та знань; зростання плюралізму та культурного розмаїття у всесвітніх інформаційних мережах, підвищення якості освіти і загальнолюдських цінностей у цілому; сприяння інноваціям, експериментам, розповсюдженню й обміну знаннями, зміцненню науково-технічного та людського потенціалу, зв'язків між культурою та розвитком суспільства. Шість статей Статуту («Цілі та зміст», «Партнери», «Збори...», «Комітети», «Складові частини Світової цифрової бібліотеки» та «Різне»), відповідно, представляють цілі проекту та вимоги щодо участі в ньому. Зокрема зазначено: «У фондах Світової цифрової бібліотеки будуть розміщуватися матеріали, що представляють культуру та історію всіх країн. Бібліотека складатиметься з цифрових версій важливих культурних та історичних джерел та їх метаданих. Зміст буде пред-

ставлено книгами та іншими друками, рукописами, географічними мапами, звукозаписами, фільмами, репродукціями та фотографіями, а також значущими в культурному та історичному відношенні матеріалами в інших форматах, що зберігаються в закладах-партнерах у традиційній чи іншій формах. Такий зміст буде відповідати стандартам проекту з відбору матеріалів, якості зображення, звуку та форми метаданих».

Кожен партнер несе власні витрати та фінансові зобов'язання за участь у проекті. Партнери передають до колекції (лише невиключні права!) файли цифрових матеріалів. Кожен із партнерів, з моменту прийняття його до членів Світової цифрової бібліотеки, вважається таким, який надав їй діючу в усьому світі безоплатну неексклюзивну ліцензію на зберігання та надання доступу до файлів, що містять оцифровану інформацію, а також до відповідних метаданих. Таким чином партнер гарантує, що має повні права на використання даних файлів та метаданих і що дане використання не порушить жодних авторських прав якоїсь третьої сторони, а також прав на нерозповсюдження та приватний характер інформації або якихось інших пов'язаних з цим прав чи обмежень. З іншого боку, кожен партнер зберігає за собою всі права власності на документ, цифрову копію якого надає до проекту, в т. ч., права на виготовлення, використання, розповсюдження, відтворення, відображення тощо на всіх носіях, відомих на сьогодні, чи які з'являться в майбутньому. Партнер зберігає за собою необмежені права щодо доступу до цих файлів за допомогою інших засобів або проектів. Більше того, партнер може вимагати в будь-який час вилучення наданого ним файлу, попередивши про це письмово за встановленою процедурою і з відповідним обґрунтуванням. Але жоден партнер не може вимагати вилучення файлу, наданого іншим партнером (ось чому так важливо, зокрема Україні, самостійно представляти цифрові об'єкти у проекті, щоби не бути презентованою лише листівками із зображенням «Малоросії» чи «регіонів Російської імперії» з фондів російських бібліотек).

Вступити до числа партнерів проекту можна, надіславши офіційну заяву з описом готових для передавання матеріалів, цифрових копій. Якщо Виконавчий комітет затвердить заяву, то після підписання Статуту партнер приєднується до проекту. Збори партнерів відбуваються не рідше одного разу на рік, де обираються комітети, менеджер проекту та вирішуються стратегічні питання його розвитку.

Майбутнє людства – в глобалізації ідей. Світова цифрова бібліотека – приклад такого об'єднання. Вже сьогодні це не лише колекція оцифрованих матеріалів із різних бібліотек, але дуже якісне зібрання кращих зразків національних культур світу. Від того, як українські партнери долучаться до проекту, залежить представлення нашої країни на світовому рівні вже зараз. Ось чому так важливо створити якомога швидше Національний координаційний комітет з представлення України у Світовій цифровій бібліотеці, до якого би увійшли хоча б перші чотири партнери, які підписали угоду про приєднання та Статут. Функції такого Комітету – вироблення критеріїв відбору документів до Світової цифрової бібліотеки та відповідних політик, поширення інформації про проект серед інших бібліотек країни, промоція проекту на державному рівні; залучення фінансування для участі бібліотек України в

проекті – державного, в т. ч. на рівні можливої державної програми чи частини програми «Бібліотека – XXI», та через залучення коштів спонсорів, фундацій тощо. Створення Комітету ініціюють перші чотири бібліотеки – учасниці проекту, але слід запросити до участі й інші провідні книгозбірні країни – національні медичну та історичну, державні сільськогосподарську і науково-технічну та ін., а також бібліотеки провідних університетів України (принаймні Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Харківського, Львівського, Одеського, Чернівецького, Таврійського

національних університетів). Варто залучити до роботи Українську бібліотечну асоціацію та представників дотичних проектів, що реалізуються на терені України (наприклад, проект «ELibUkr – Електронна бібліотека України»).

Сподіваємося, що, коли стаття побачить світ, такий Комітет вже буде створено і він працюватиме над спільними планами щодо повноцінного та достойного представлення України на світовому рівні через участь в історичному проекті Світової цифрової бібліотеки.

ТОЧКА ЗОРУ

УДК 025.7(04)

ДІЯЛЬНІСТЬ БІБЛІОТЕК ЗІ ЗБЕРЕЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ДОКУМЕНТАЛЬНОЇ СПАДЩИНИ: ПРОБЛЕМИ КООПЕРАЦІЇ

Розглядаючи проблему збереження книжкових пам'яток у бібліотеках, автор акцентує увагу на необхідності якнайскорішого створення Державного реєстру національного культурного надбання в частині «Книжкові пам'ятки України», вбачаючи в цьому один із напрямів можливого співробітництва бібліотечних закладів. Також йдеться про необхідність кооперації та координації роботи з оцифрування документальної спадщини з метою уникнення дублювання в цій галузі.

Ключові слова: культурна спадщина, книжкові пам'ятки, реєстр, страхова копія, оцифрування

Рассматривая проблему сохранности книжных памятников в библиотеках, автор делает акцент на необходимости скорейшего создания Государственного реестра национального культурного наследия в части «Книжные памятники Украины», видя в этом одно из направлений возможного сотрудничества библиотечных учреждений. Также идёт речь о кооперации и координации работы по оцифровке документального наследия во избежание дублирования в этой отрасли.

Ключевые слова: культурное наследие, книжные памятники, реестр, страховая копия, оцифровка

While doing researches of the literary monument's safekeeping problem, the author emphasizes the necessity of founding a State national cultural heritage register in the nearest future, in particular "Literary monuments of Ukraine", perceiving it as one of the directions of a probable cooperation and coordination in documentary heritage's digitization, for the purpose of avoiding duplication.

Key words: the cultural heritage, the literary monuments, the register, the backup, the digitization.

КОЛИ говорять про збереження культурної спадщини в бібліотеках, мають на увазі насамперед книги, причому не сучасні, а переважно давні: рукописні, стародруковані, а також рідкісні й цінні видання пізнішого часу, тобто те, що сьогодні називають «книжковими пам'ятками». В багатьох нормативних документах і методичних рекомендаціях зафіксовано, що фондоутримувачі **зобов'язані** займатися консервацією книжкових пам'яток, котра забезпечуватиме їхню збереженість. Причому не тільки, так би мовити, фізичною консервацією, але й переведенням інформації, що міститься в книзі, її оформлення на нові носії – цифрові, а також задоволення ними потреб користувачів і вилучення оригіналів з активного обігу. За умови залишкового принципу фінансування бібліотек, кожна установа намагається вирішити ці питання самостійно. І часто трапляється так, що, шукаючи потрібний ресурс в Інтернеті, користувач знаходить кілька копій примірників одного видання на різних сайтах та не знаходить жодної копії інших видань.

Ми не знаємо достеменно, чим саме займаються колеги з різних бібліотек, які пріоритети вони обрали для оцифрування документальної спадщини, що пла-

нують оцифрувати, а що вже оцифрували. Звідси випливає об'єктивна потреба у зведенні такої інформації. Це один із напрямів нашої можливої кооперації. Погодьмося, що при недостатніх, чесно скажемо, технічних, фінансових і ще якихось ресурсах витратити час і знов-таки ресурси на одні й ті самі видання не раціонально. Адже ми поки що не ставимо завдання суцільного оцифрування всіх бібліотечних фондів країни.

Отже, якщо певні зразки книжкової спадщини оцифровуються в бібліотеках з метою не лише зафіксувати видання в цифровому депозитарії чи виготовити цифрову копію як страхову, але й для дистантного обслуговування користувачів, то доцільно враховувати наявні (виставлені) ресурси інших установ. Однак повторюємо, якщо створюється страховий фонд на власні раритети – тоді, безперечно, важливо зафіксувати особливості конкретного примірника. Таким чином, потрібна кооперація та координація нашої роботи в цій галузі. Це є актуальним і з позицій міжнародного представлення вітчизняних книжкових скарбів у світових електронних бібліотеках – таких, як Європейська чи Світова бібліотеки.

Г. Ковальчук